

Asia: komission ehdotus yritysten kestävyysraportoinnista

Finnwatch kiittää mahdollisuudesta lausua komission ehdotuksesta yritysten kestävyysraportoinnista (Corporate Sustainability Reporting Directive, CSRD). Kestävyysraportointidirektiivi korvaa ei-taloudellisen tiedon raportoinnista annetun direktiivin (Non-Financial Reporting Directive, NFRD).

NFR-direktiivi ja sen kansallinen toimeenpano jättivät yrityksille paljon liikkumatilaa sen suhteen, mitä ja miten ne raportoivat ei-taloudellisista tiedoista. Komission NFR-direktiivin päivittämisestä järjestämässä kuulemisessa Finnwatch mm. kiinnitti huomiota puutteisiin yritysten raportoiman ei-taloudellisen tiedon kattavuudessa, luotettavuudessa ja käytettävyydessä. Finnwatch on myös toistuvasti esittänyt raportointivelvoitteen soveltamisalan laajentamista ja raportoinnin varmentamista ja julkaisemista osana yritysten toimintakertomusta.

CSRD-ehdotus sisältää merkittäviä parannuksia NFR-direktiiviin nähden. CSRD-ehdotuksessa mm. esitetään raportoinnin sisällöllistä kehittämistä ja täsmennetään, että yritysten on raportoitava kestävyystekijöistä¹ silloinkin, kun niillä ei ole suoraa taloudellista merkitystä (ns. *double materiality*). Lisäksi ehdotuksessa määritellään entistä tarkemmin, mitä tietoja yritysten tulee sisällyttää raportteihin. Näitä ovat esimerkiksi tiedot siitä, miten yritys varmistaa, että sen liiketoimintamalli ja strategia ovat linjassa Pariisin sopimuksen 1,5 asteen tavoitteen kanssa sekä se, miten sen liiketoimintamallissa ja strategiassa on huomioitu sidosryhmien tarpeet, yrityksen kestävyystekijöille asetetut tavoitteet sekä selvitys johdon roolista yrityksen kestävyystekijöitä koskevissa kysymyksissä. Myös yrityksen asianmukaisen huolellisuuden prosessia koskevia raportointivelvoitteita on tarkennettu. Raportteihin on sisällytettävä selvitys yrityksen kestävyystekijöitä koskevista asianmukaisen huolellisuuden prosesseista ja sen omaan toimintaan, tuotteisiin ja palveluihin, liikesuhteisiin ja toimitusketjuihin liittyvistä pääasiallisista (engl. *principal*; ks. lisää alla) kestävyystekijöihin liittyvistä riskeistä ja -vaikutuksista sekä ehkäisevistä, lieventävistä ja korjaavista toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt. Muuten arvoketjujen osalta tiedot on raportoitava silloin kun se on sopivaa (engl. *appropriate*; ks. lisää alla). Yritysten on myös avattava sitä prosessia, jonka kautta tiedot sen vaikutuksista kestävyystekijöihin on tunnistettu. Kestävyysraportti tulee sisällyttää yritysten toimintakertomukseen ja siis myös varmentaa (engl. *assurance*); myös raporttien saatavuutta parennetaan. Lisäksi raportointivelvoitteen henkilöllistä soveltamisalaa laajennetaan, ja sen toimeenpanoon liittyville valvonta- ja seuraamusmenettelyille määritetään vähimmäisvaatimukset, jotka kaikkien jäsenvaltioiden tulee ottaa käyttöön.

¹ Kestävyystekijöillä tarkoitetaan ympäristöön, yhteiskuntaan ja työntekijöihin liittyviä asioita, ihmisoikeuksien kunnioittamista sekä korruption ja lahjonnan torjuntaan liittyviä asioita. Ne on määritelty asetuksessa (EU) 2019/2088, ks. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019R2088&from=FI#d1e533-1-1>.

Ehdotuksen mukaan komissio tulee myöhemmin antamaan delegoituja säädöksiä, joissa säädetään yksityiskohtaisemmin yleisistä ja sektorikohtaisista raportointistandardeista, joiden mukaan direktiivin piiriin kuuluvien yritysten tulee jatkossa raportoida. Standardien tarkoitus on mm. varmistaa tietojen ymmärrettävyys ja verifioitavuus. Ne myös lisäävät yritysten raportoinnin yhdenmukaisuutta ja vertailtavuutta.

Merkittävistä parannuksista huolimatta CSRD-ehdotuksessa on myös joitain puutteita, joista nostamme alle esimerkkejä:

- Vaikka direktiivin soveltamisalaa ehdotetaan laajennettavaksi paitsi kaikkiin suuryrityksiin myös pieniin ja keskisuuriin pörssiyrityksiin, jäävät soveltamisalan ulkopuolelle edelleen kaikki muut pk-yritykset. Raportointivelvoite on Euroopan parlamentin suosituksen² mukaisesti ulotettava myös vähintäänkin kaikkiin korkean riskin toimialoilla ja -alueilla toimiviin pk-yrityksiin.

Kuten direktiiviehdotuksen esitöissä todetaan, kestävyysraportoinnista ei aiheudu yrityksille pelkästään hallinnollista taakkaa vaan yritykset myös hyötyvät kestävyysraportoinnista. Kestävyysraportoinnin merkitys esimerkiksi rahoituksen varmistamisessa on lisääntynyt nopeasti, ja tulee kasvamaan jatkossakin. Kestävyysraportointi omalta osaltaan myös auttaa yrityksiä tunnistamaan niiden toimintaan liittyviä riskejä. Niin kuluttajat kuin muut yritykset edellyttävät entistä enemmän tietoa kestävyystekijöistä liikekumppaneiltaan. Tämä tarkoittaa, että kilpailukykyisten pk-yritysten on pystyttävä vastaamaan kestävyystekijöitä koskeviin kysymyksiin. Vastaaminen yksittäisiin kyselyihin voi aiheuttaa jopa enemmän hallinnollista taakkaa kuin raportointi.

Pörssilistattuja pk-yrityksiä koskeva raportointivelvoitteen porrastettu voimaantuloaika, joka jo nyt ulottuu 1.1.2026 asti, antaa pk-yrityksille riittävästi aikaa valmistautua raportointivaatimukseen. Lisäksi ehdotuksen mukaan pk-yrityksille laaditaan oikeasuhtainen raportointistandardi, eli pk-yrityksiä koskevat yksityiskohtaiset raportointivaatimukset tulevat olemaan kevyemmät kuin suuryrityksiä koskevat vaatimukset.

- Ehdotuksen mukaan kestävyystekijöistä voidaan raportoida konsernitason, jolloin tytäryhtiöiden ei tarvitse raportoida kestävyystekijöistä itse. Tämä voi johtaa merkittäviin puutteisiin raportoinnissa, etenkin jos raportoinnin kannalta materiaaliset seikat tunnistetaan vain konsernitason eikä yksittäisten tytäryhtiöiden tasolla.

² Euroopan parlamentin päätöslauselma 17. joulukuuta 2020 yritysten kestävästä hallinnoinnista, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2020-0372_FI.html. Päätöslauselmassa Euroopan parlamentti "kehottaa komissiota määrittelemään taloudellisen toiminnan korkean riskin alat, joilla on merkittävä vaikutus kestävyystekijöistä kysymyksiin, minkä vuoksi olisi perusteltua, että kyseisten alojen pienet ja keskisuuret yritykset (pk-yritykset) sisällytettäisiin muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamisesta annetun direktiivin soveltamisalaan."

- Kestävyystavoitteiden asettelun osalta on syytä tarkentaa, että niiden tulee liittyä yrityksen kestävyystekijöitä koskeviin riskeihin ja vaikutuksiin. Samoin raportoitavien ehkäisevien, lieventävien ja korjaavien toimenpiteiden tulee liittyä kestävyystavoitteisiin. Näillä pienillä tarkennuksilla voidaan varmistaa raportoinnin sisäinen koherenssi.
- Sidosryhmien tarpeita koskevien raportointivaatimusten suhteen on puolestaan syytä tarkentaa, että yritysten kestävyystekijöitä koskevien riskien ja -vaikutusten kannalta ensisijainen sidosryhmä, jonka tarpeet raportoinnissa tulee aina ottaa huomioon, on vaikutusten kohteena olevat yksilöt ja yhteisöt. Myös edellä mainitut tietyt raportointivaatimuksia koskevat määreet kuten "pääasiallinen/principaal" ja "sopiva/appropriate" tulee määritellä. Esimerkiksi ihmisoikeusriskien osalta näkemys on, että yritysten tulee raportoida vähintäänkin kaikista vakavista ihmisoikeusriskeistä. Vakavuus puolestaan määräytyy ihmisoikeusvaikutuksen mittasuhteiden, laajuuden ja peruuttamattomuuden suhteen.
- Sosiaalista vastuuta ja erityisesti ihmisoikeuksia koskevat raportointistandardien sisältövaatimukset ovat muutosehdotuksessa vielä varsin ylätasolla (esim. "ihmisoikeuksia koskevissa kansainvälisissä perusasiakirjoissa, Kansainvälisen työjärjestö ILO:n julistuksessa työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista ja Euroopan unionin perusoikeuskirjassa määriteltyjen ihmisoikeuksien kunnioittaminen"). Raportointistandardien kehitystyöhön liittyen Finnwatch viittaa esimerkiksi [kansalaisjärjestöjen laatimiin suosituksiin](#) raportointikriteereiksi kaikille yrityksille sekä tietyille korkean riskin toimialoille. Kriteerit kattavat mm. alihankkijatietojen julkaisemista koskevia vaatimuksia sekä toimitusketjun kuvauksen, ml. scope 3 päästöt ja työehtosopimuksia noudattavien alihankkijoiden osuus kaikista alihankkijoista.

Lopuksi toteamme, että vaikka ehdotettu kestävyysraportointidirektiivi sisältää merkittäviä parannuksia NFR-direktiivin nähden, se on edelleenkin "vain" raportointidirektiivi, joka ei sinällään velvoita yrityksiä huolehtimaan ihmisoikeuksista ja ympäristöstä omassa toiminnassaan ja niiden koko arvoketjussa. Kestävyysraportointidirektiivi tarvitsee tuekseen kunnianhimoisen EU-tason yritys vastuulain, jonka tulee myös edistää yritystoiminnasta aiheutuvien ihmisoikeusloukkausten uhrien oikeussuojaa.